प्रदेश सरकार
प्रदेश न. २
उद्योग पर्यटन ,वन तथा वातावरण मन्त्रालय

जिल्ला घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालयले व्यवसाय विकास सेवाप्रदायक संस्थाहरुको लागि आर्थिक तथा प्राविधिक प्रस्तावको लागि तयार गरिएको कार्यक्षेत्रगत शर्त

१. व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्थाले गर्नु पर्ने कामको पृष्ठभूमीः

नेपाल सरकारले गरिवी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम क्रमसः विस्तार गर्दै ७७ वटै जिल्लाका ७५३ वटै स्थानीय तहहरुमा सन्चालन गर्दै आईरहेकोछ। यस आ.व. २०७६।०७७ मा यस प्रदेश अन्तर्गत ८ जिल्लाका १३६ स्थानीय तहहरुमा तोकेको लक्ष्य कार्यक्रम र बजेटको आधारमा स्थानीय तहहरु मा यो कार्यक्रम संचालन हुनेछ । यस कार्यक्रमको लागि उद्योग, पर्यटन वन तथा वातावरण मन्त्रालयमा पेश भएका आशय पत्रहरुको मूल्याङ्कनवाट छनौट भएका योग्य व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्थाहरुबाट प्राविधिक र आर्थिक प्रस्ताव पेश गर्नको लागि यो कार्य क्षेत्रगत शर्त तयार गरिएको छ ।

चालु आ.व.२०७६/७७ मा गरिबी निवारणको लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम सन्चालनका यस प्रदेशको उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय अन्तर्गतका घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालयले प्राविधिक र आर्थिक प्रस्ताव प्राप्त मध्येवाट योग्यताक्रमका आधारमा सर्वोत्कृष्ट संस्थाहरु छनौट गरी सो संस्थासंग कार्यक्रम सन्चालनको लागि सम्झौता गरिने छ ।

१.१ आर्थिक तथा प्राविधिक प्रस्ताव माग गर्दा समग्र जिल्लाको लागि लक्ष्य तथा बजेट अनुसारको हुने गरी माग गरिनेछ।

१.२ व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्थाले जिल्लाको लागि प्राप्त लक्ष्य तथा बजेटको आधारमा आर्थिक तथा प्राविधिक प्रस्ताव पेश गर्नुपर्नेछ।

१.३ प्राप्त आर्थिक तथा प्राविधिक प्रस्तावहरु मध्येवाट योग्यताक्रमको आधारमा क्रमशः पहिलो र दोश्रो प्राथमिकता भएका व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्थाहरु छनौट गरिनेछ।

१.४ जिल्ला उद्यम विकास समितिले जिल्लाको कुल लक्ष्य, बजेट तथा कार्यक्रमलाई दुई क्लष्टरमा विभाजन गरी क्रमश पहिलो र दोश्रो प्राथमिकतामा परेका व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्थाहरुसंग सम्झौता गर्नेछ। कार्यक्रमको बजेट तथा लागत सम्बन्धित व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्थाले आर्थिक प्रस्तावमा उल्लेख गरेको दरभाउ बमोजिम हुनेछ।

१.५ आर्थिक तथा प्राविधिक प्रस्ताव दुवै क्लष्टरको लागि भएता पनि सम्झौता कुनै एक क्लष्टरको लागि मात्र गरिनेछ र सोही बमोजिमको लक्ष्य, बजेट तथा कार्यक्रम हुनेछ। जिल्ला उद्यम विकास समितिको निर्णयानुसार जिल्लाको कुल लक्ष्य तथा कार्यक्रमलाई दुई क्लष्टरमा विभाजन गरिनेछ।

१.६ कार्यक्रम संयोजन, प्रशासन तथा लेखा / तथ्यांक सहायक जस्ता जनशक्तिहरु क्लष्टर विभाजन गर्दा प्रत्येक क्लष्टरमा एक एक जना हुनेछ भने उद्यम विकास सहजकर्ता प्रत्येक क्लष्टरमा ४ जना नयाँ कार्यक्रम संचालन र २ जना विगत ३ वर्षको मेडेप मेड्पाको सहयोगमा संचालित उद्यमको तथ्यांक संकलनका लगि सहित हुनेछ।

२. गरिबी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रमको उद्देश्यः

अति विपन्न वर्ग, गरिबीको रेखामुनी रहेका महिला, दलित, आदिवासी जनजाती, मधेशी वा आर्थिक, सामाजिक र सांस्कृतिक दृष्टिले पछाडि परेका वर्ग, न्यून आय भएका वर्ग र नेपाल सरकारले लक्षित वर्ग भनी तोकेका जनसमुदायलाई उद्यमशिलताको माध्यमबाट उद्यमी सृजना गरी रोजगारी एवं स्वरोजगारीका अवसरहरु प्रदान गर्दै उनीहरुको आयस्तरमा सुधार गरी गरिबी निवारणमा सहयोग पुर्‍याउनु यो कार्यक्रमको मुख्य उद्देश्य रहेकोछ ।

३. कार्यक्रम लागू हुने क्षेत्र तथा लक्ष्यः

यो कार्यक्रम यस जिल्लाका १६ वटा क्लष्टरहरु तथा १३६ स्थानीय तहहरुमा लागु हुनेछ । यस जिल्ला स्थित घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालयले जिल्ला समन्वय समितिको समन्वयमा लघु उद्यम विकासका लागि उपलब्ध श्रोत, बजार र लक्षित वर्गको आधारमा जिल्ला उद्यम विकास समितिको निर्णय अनुसारका स्थानीय तहमा कार्यक्रम संचालन गर्ने गरी कार्यक्षेत्र निर्धारण गर्नेछ ।

क्र.स.	जिल्लाको नाम	जिल्लागत लक्ष्य (सङ्ख्यामा)	
		नयाँ उद्यमी सृजना	स्तरोन्नती
१	सप्तरी	392	240
२	सिराहा	370	240
३	धनुषा	392	240
४	महोत्तरी	348	240
५	सर्लाही	435	240
६	रौतहट	392	240
७	बारा	348	240
८	पर्सा	348	240
जम्मा		3,025	1,920

नोटः यसरी निर्धारण गरिएका स्थानीय तहमा लघु उद्यम विकासका लागि सो स्थानीय तहबाट छुट्याइएको श्रोत र निर्धारण गरेको लक्ष्यलाई समेत समावेश गर्न सकिनेछ ।

अधिकतम बजेट सिमा

- नयाँ लघु उद्यमी सिर्जना प्रति उद्यमी रु २५०००।००
- स्तरोन्नती प्रति उद्यमी रु १०,०००।००

४. छनौट भएका संस्थाले गर्नुपर्ने कार्यहरुः

४.१ नयाँ उद्यमी सृजना तर्फः

नयाँ उद्यमी सृजना भन्नाले तोकिएको संख्यामा तपसिलमा उल्लेखित प्रक्रियाको माध्यमबाट तयार भएका लघु उद्यमी सम्झनु पर्दछ र उद्यमीहरु गणना गर्दा उद्यम सुरुवात गरिसकेको अवस्थालाई जनाउनेछ । लक्षित नयाँ उद्यमी सृजना गर्दा कुल उद्यमीमध्ये स्थानीय तहको जनसख्याको अनुपातमा महिला ७०%, जातियताको आधारमा दलित ३०%, आदिवासी जनजाती ४०%, उमेरको आधारमा युवा (१६-४० वर्ष) ६०% तथा जिल्लाको समग्र लक्ष्यको ४०% मधेशी (मधेशी बसोबास भएका जिल्ला अन्तरगतको क्लष्टरमा) हुनुपर्नेछ।

(क) **प्रारम्भिक सर्वेक्षण तथा बजार, श्रोत र सम्भाव्यता अध्ययनः** कार्यक्रम संचालन गर्नका लागि तोकिएका स्थानीय तहको प्रारम्भिक सर्वेक्षण तथा बजार, श्रोत र सम्भाव्यता अध्ययन गरी त्यसको प्रतिवेदन सम्बन्धित जिल्लास्थित घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालयमा पेश गर्नुपर्नेछ ।

(ख) **कार्यक्रमबारे अभिमुखीकरणः** कार्यक्रम संचालन गर्नका लागि छनौट भएका संस्थाले स्थानीय तहका जनप्रतिनिधि, राजनैतिक दलका प्रतिनिधि, बुद्धिजिवी, विभिन्न संघ संस्थाका प्रतिनिधिहरुको सहभागितामा कार्यक्रमबारे अभिमुखीकरण कार्यक्रम संचालन गर्नुपर्नेछ।अभिमुखीकरण कार्यक्रमका माध्यमबाट बजार, स्रोत सम्भाव्यता र लक्षित वर्गबारे सुनिश्चित गर्ने र संभावित कार्यक्षेत्र बस्ती वा टोल छनौट गरी प्रकृया अगाडि बढाउनु पर्नेछ ।

(ग) **उद्यम विकास समितिलाई सहजीकरणः** गरिबी निवारणको लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम संचालन निर्देशिका, २०७० (चौथी संशोधन) बमोजिम उद्यम विकास समिति परिचालनमा सहजीकरण गर्नुपर्नेछ ।

(घ) **सहभागितामूलक ग्रामिण लेखाजोखाः** गरिबी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम संचालनका लागि बजार स्रोत सम्भाव्यता अध्ययनको प्रतिवेदनले सम्बन्धित स्थानीय तहका लागि निर्धारित गरेका वडाहरु र समुदायमा सम्बन्धित सरोकारवालाहरुको सहभागितामा सहभागितात्मक ग्रामिण लेखाजोखा (Participatory Rural Appraisal - PRA) गर्नुपर्नेछ । सम्बन्धित स्थानीय तहमा गरिएको अभिमुखीकरण गोष्ठिले कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने भनी तोकेको वडा र वस्तीमा बसोबास गरेका समूहहरुमध्येबाट तोकिएको संख्यामा (कम्तिमा २०-२५ जना) सहभागी हुने गरी कार्यक्रमको लक्षित वर्ग, श्रोत ,बजार र सिपको संभाव्यता पहिचान गर्नु पर्नेछ ।

(ङ) **सर्वेक्षण प्रकृयाः** PRA को माध्यमबाट छनौट भएका परिवारहरुमध्ये निम्न मध्यम, गरिब र अति गरिब परिवारको फाराम A भर्ने र उक्त परिवार गरिबीको रेखामुनी भएको सुनिश्चित गरी १६ देखि ५० वर्ष भित्रका बेरोजगार सदस्यको फाराम B भर्ने । यदि परिवारमा कुनै पनि प्रकारको व्यवसाय गरिरहेको वा व्यवसाय गरेर बन्द भएको पाइएमा फाराम C समेत भरी उक्त फारामहरुको विश्लेषणको आधारमा संभावित उद्यमीहरु छनौट गर्ने । सर्वेक्षणको लागि आवश्यक फाराम गरिबी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम संचालन निर्देशिका,

सचिव

२०७० (चौथो संशोधन) मा व्यवस्था भए बमोजिम कार्यालयले उपलब्ध गराएको नमूना अनुसारका फारामहरु (A देखि G सम्म आफैले आवश्यक संख्यामा छपाई गरी सरोकारवालाको प्रत्यक्ष संलग्नतामा भरी उक्त फारमहरुको विश्लेषण गरी लक्षित वर्ग छनौट गर्ने र उक्त फारामहरुको विवरण कम्प्युटरमा प्रविष्ट गरी soft copy र सफलन फारामहरुमा संस्था प्रमुखले प्रमाणित गरी सम्बन्धित कार्यालयमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

(च) **समूह निर्माण र क्षमता अभिवृद्धि**: फारम A, B र C को विश्लेषणको आधारमा संभावित लघु उद्यमी छनौट गरी न्यूनतम ५ जना सम्मको लघु उद्यमी समूह गठन गर्ने र उक्त समूहलाई मासिक बैठक मासिक बचत, बचत परिचालन, समूह खाता, सहकारी शिक्षा, समूहको अवधारणा, महत्व, पदीय जिम्मेवारी तथा उद्यमको कारोबारको विवरण (उत्पादन, बिक्रि, ऋण लगानी) सम्बन्धी बिषयमा सुशिक्षित गर्ने ।

(छ) **उद्यमशिलता विकास तालिमः** सम्भाव्य उद्यमीहरुको पहिचान पश्चात उनीहरुको लागि अनुकुल हुने स्थानमा उपस्थित गराई सम्झौता अनुसार निर्धारित सबै स्थानीय तहका छनौट भएका सम्भाव्य उद्यमीहरुलाई ७ (सात) दिनको व्यवसाय सुरु र सुधार तालिम (Start and Improve Your Business - SIYB) तालिमको दुईवटा चरण TOPE, TOSE र एक दिनको लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरण (GESI) तालिम समेत गरी जम्मा ८ दिनको तालिम प्रदान गर्नुपर्नेछ । यसरी तालिम सन्चालन गर्दा TOPE र TOSE तालिमको बीचमा कम्तिमा २ दिनको अन्तराल हुनुपर्नेछ ।

(ज) **सीप विकास तालिम संचालन**: व्यवसाय सुरु र सुधार तालिम लिएका सहभागीहरुमध्ये व्यवसायिक योजनाको आधारमा कम्तिमा निर्देशिकाको दफा २१ बमोजिमको प्राविधिक सिप विकास तालिम प्रदान गर्नु पर्नेछ । सिप विकास तालिम प्रदान गर्दा तालिमको पाठ्यक्रम र तालिम प्रशिक्षक नेपाल सरकारबाट मान्यता प्राप्त भएको हुनु पर्नेछ । तर कुनै विषयमा पाठ्यक्रम स्वीकृत भइनसकेको र सो अनुसार प्रशिक्षक उपलब्ध नभएको अवस्थामा जिल्ला उद्यम विकास समितिको निर्णय अनुसार हुनेछ । व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्थाहरुले तालिम संचालन गर्दा लामो, मध्यम र छोटो अवधिका तालिम तोकिएको अवधी भन्दा कम भएमा संचालित कार्यक्रमको अवधीको गणना गरी दामासाहीको हिसावले रकम भुक्तानीगरिनेछ ।

उदाहरणः लामो अवधी भनी संचालन भएको तालिम ७० दिनमा सम्पन्न भएको पाइएमा प्रस्तावित सिप विकास तालिममा उल्लेख गरिएको रकमलाई ९० ले भाग गरी प्राप्त भागफलाई ७० ले गुणन गरी हुन आउने रकमलाई मान्यता दिइनेछ ।

(झ) **लघुकर्जा पहुँचका लागि सहजीकरणः** लघु उद्यम संचालनमा आवश्यक लगानीको सुनिश्चितताका लागि मुख्यतः तीन पक्षमा ध्यान दिएर सहकार्य गर्ने ।

(अ) सम्भाव्य लघु उद्यमीहरु जसको आफ्नै थोरै पूँजि छ र त्यसबाट लघु उद्यम संचालन गर्ने किसिमको व्यवसायिक योजना बनाएका छन् भने त्यस्ता लघु उद्यमीहरुको पहिचान गरी उद्यम स्थापनाका लागि सहजीकरण गर्ने ।

(आ) सम्भाव्य लघु उद्यमीहरु जसलाई कर्जाको आवश्यकता छ भने त्यस्ता लघु उद्यमीहरुको पहिचान गरी स्थानीय स्तरमा संचालित सहकारी, बैंक तथा लघु वित्त संस्थाहरुसँग प्रत्यक्ष भेटघाट, परामर्श गोष्ठी मार्फत सम्बन्धित उद्यमी र वित्तीय संस्था बीच अन्तरक्रिया गराई लघु कर्जा पहुँचमा सुनिश्चितता गर्ने ।

(इ) अति विपन्न जसको आफ्नो स्थानमा उद्यम संचालनका लागि स्थान छैन भने त्यस्ता सम्भाव्य लघु उद्यमीहरुका लागि साझा सुविधा केन्द्र मार्फत उद्यम संचालनमा सहजीकरण गर्ने । यसको लागि घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय तथा विकास समिति सँग समन्वय र सहकार्य गर्ने ।

यस प्रकार लघु उद्यमी सृजनाका लागि सम्झौतामा दिइएको लक्ष्य अनुसार साझा सुविधा केन्द्र र स्वलगानी र लघु कर्जा मार्फत उद्यम संचालन गर्नेहरुको विवरण अद्यावधिक गर्ने । कर्जा लगानीका हकमा तोकिएका लघु उद्यमी सृजनाको लक्ष्यमध्ये कम्तिमा ४० प्रतिशतले लघु कर्जा प्राप्त गरेको हुनुपर्नेछ । **यदि कम्तिमा ४० प्रतिशतलाई लघु कर्जा उपलब्ध गराएको संझौता प्रमाणको रुपमा पेश गर्न नसकेमा ४० प्रतिशत उद्यमीको रकम उपलब्ध गराईने छैन ।**

(ञ) **व्यवसाय विकास परामर्श तथा बजार विस्तारः** कार्यक्रम संचालन भएका सबै स्थानीय तहका उद्यमीहरुबाट उत्पादित बस्तुहरुको सरल र सहज बिक्री व्यवस्थाको लागि बजारीकरण सञ्जाल विस्तार र व्यवसायिक परामर्श सेवा प्रदान गर्नुपर्ने छ ।

(ट) **उपयुक्त प्रविधिमा पहुँचका आगि प्रविधी हस्तान्तरण र सहजीकरणः** तालिम लिई उद्यमी बन्न योग्य व्यक्तिहरुलाई आवश्यक पर्ने प्रविधि उपलब्ध गराउनका लागि प्रविधि पहिचान तथा सम्बन्धित निकाय सँग समन्वय गरी कम्तिमा सेवा प्रदायक संस्थाको तर्फबाट ८० प्रतिशत र सहभागीको तर्फबाट २० प्रतिशतको अनुपातमा उद्यमीहरुलाई आवश्यक उपयुक्त प्रविधि हस्तान्तरण गर्ने । साथै सिप विकास तालिममा प्रयोग भएका प्रविधिहरुलाई समेत माथि उल्लेखित लागत सहभागितामा सहभागीहरुलाई नै हस्तान्तरण गर्नुपर्नेछ ।

(ठ) **साझा सुविधा केन्द्रको स्थापना र संचालन गर्न सहजीकरणः** अति विपन्न तथा विपन्नताको कारण उद्यम स्थापना गर्ने स्थान नभएका तर उद्यम गर्न ईच्छुक उद्यमीहरुलाई उद्यम स्थापना र विकासमा सघाउ पुग्ने गरी गरिबी निवारणका लागी लघु उद्यम विकास कार्यक्रम सन्चालन निर्देशिका, २०७० (चौथो संशोधन) अनुरुप साझा सुविधा केन्द्रको स्थापना र संचालन गर्न सहजीकरणगर्ने ।

(ड) **लघु उद्यम नीति सम्बन्धमा सुसूचित, वकालत र पैरवीः** विद्यमान लघु उद्यम मैत्री नीति नियमहरुको बारेमा समूहहरुलाई अभिमुखीकरण गराई सम्बन्धित निकायसँग समन्वय र सहकार्यको लागि सहजीकरण गर्ने र जिल्लास्थित लघु उद्यमीहरुको समूह तथा संस्थासंगको

सचिव

सहकार्यमा स्थानीय तह तथा अन्य कार्यालयहरुसंग बजेट तथा कार्यक्रम विनियोजनको लागि पैरवी र वकालत गर्ने ।

(ढ) **तथ्याङ्क विवरण अध्यावधिक गर्नेः** व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्थाले उद्यमी सृजनाको लागि गरिएका हरेक कृयाकलापहरुको विवरण अध्यावधिक गर्नको लागि कार्यक्रमले तयार पारेको Web based GESIMIS database system अनुसार कम्प्युटरमा विवरण प्रविष्ट गरी त्यसको सारांश प्रतिवेदन सम्बन्धित कार्यालयमा पेश गर्नुपर्नेछ । यसरी आद्यावधिक गरेको तथ्यांकको एक प्रति रकम भुक्तानी दिने कार्यालयलाई बुझाउनु पर्नेछ ।GESIMIS database मा देहायका ८ विवरणहरु प्रविष्टि नभएसम्म उद्यमी सृजना भएको नदेखिने हुँदा त्यसलाई विशेष ध्यान दिनुपर्नेछ ।१) समूह निर्माण, २) TOPE तालिम, ३) TOSE तालिम, ४) व्यवसायिक योजना,५) सिप विकास तालिम वा व्यवसाय व्यवस्थापन परामर्श, ६) बजार सर्वेक्षण, ७) ऋण लगानी वा स्वलगानी र ८) उद्यमको नाम

(ण) छनौट भएका व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्थाले सम्झौता गर्नु पूर्व सम्झौताको लागि कबुल गरेको रकमको २.५ प्रतिशत धरौटी वा बैंक जमानतको कागजात पेश गर्नु पर्ने छ ।

(त) व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्थाले कार्यक्रम सम्झौता गर्नु पूर्व सम्बन्धित स्थानीय तहबाट कार्यक्रम सञ्चालनको लागि सिफारिस लिनु पर्ने छ ।

४.२ उद्यमीको व्यवसाय स्तरोन्नति तर्फः

लघु उद्यम विकास कार्यक्रम (MEDEP) र गरिबी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम (MEDPA) बाट प्रवर्द्धन गरिएका लघु उद्यमीहरु मध्येबाट तोकिएको संख्यामा उद्यमी पहिचान गरी देहाय अनुसारका कार्यहरु गर्ने:

क) स्तरोन्नतिका लागि आवश्यकता पहिचान गर्ने ।

ख) आवश्यकता पहिचानको आधारमा स्तरवृद्धि वा पुनर्ताजगीका लागि सिप विकास तालिम संचालन गर्ने ।

ग) उपयुक्त प्रविधिको पहिचान गरी उद्यमीलाई लागत साझेदारीमा सेवा प्रदायक संस्थाको तर्फबाट ८० प्रतिशत, उद्यमीको तर्फबाट २० प्रतिशत लागत सहभागितामा प्रविधि हस्तान्तरण गर्ने ।

घ) उत्पादित वस्तुको ब्राण्डिङ्ग, प्याकेजिङ्ग, पेटेन्ट, डिजाइन र ट्रेडमार्क दर्ता, बजार मेला, प्रर्दशनीमा सहभागिता तथा सफल उद्यमको स्थलगत अवलोकन भ्रमणको लागि सहयोग गर्ने ।

ङ) स्तरोन्नतिका लागि गरिएका सम्पूर्ण कृयाकलापहरुको तथ्यांक तथा विगत ३ बर्ष भित्र मेडेप तथा मेडपा अन्तर्गत प्रवर्द्धन गरिएका लघु उद्यमीको तथ्यांक विवरण GESIMIS Database मा अध्यावधिक गर्ने र त्यसको सारांश प्रतिवेदन कार्यालयमा अनिवार्य रुपमा पेश गर्ने ।

च) सेवा प्रदायक संस्थाले उल्लेखित क्रियाकलापहरु गर्दा सम्बन्धित स्थानीय तहलाई जानकारी दिई समन्वय गरी गर्ने र संस्थाले सम्बन्धित निकायमा पेश गर्नुपर्ने प्रतिवेदन, तथ्याङ्क, नक्सा, सर्भे प्रतिवेदन लगायतको विवरण सम्झौतामा तोकिएको समयावधि भित्र पेश गर्ने ।

नोट : उद्यमीहरुको स्तरोन्नतिका लागि लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरणको प्रतिशत नयाँ उद्यमी सिर्जनाका लागि तोकिएको प्रतिशतलाई नै आधार लिनुपर्नेछ ।

४.७ खर्चको सार्वजनिक सुनवाई: व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्थाले गरेका हरेक कृयाकलापको सार्वजनिक सुनवाई गरेको प्रतिवेदन अनिवार्यरुपमा उद्योग विकास शाखामा पेश गर्नुपर्ने छ ।

५ समन्वय, सहकार्य तथा सहजिकरण: सेवा प्रदायक संस्थाहरुले कार्यक्रम संचालन गर्ने क्रममा स्थानीय सरकारहरुसंग समन्वय र सहकार्य गर्नु पर्ने हुन्छ । त्यसका लागि विस्तृत रुपमा उल्लेख गरिएको छ ।

क) कार्यक्रम संचालन गर्नको लागि स्थानीय तह र समुदाय छनोट गरि प्रस्तावमा उल्लेख गर्ने ।

ख) पालिका स्तरमा गरिबी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम वा सीप विकास जस्ता विषयमा छुटाएको रकम अनुसार कार्यक्रम संचालन गर्न समन्वय गरेर प्रस्तावमा उल्लेख गर्ने ।

ग) स्थानीय सरकार तथा पदिधकारीहरुसंग समन्वय र सहकार्य गरि स्थानीय तहमा उपलब्ध श्रोत साधनको आधारमा उद्यम सिर्जनाको प्रस्ताव तयार गर्ने ।

६ **व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्थाको अनुभव, क्षमता, जनशक्ति र न्यूनतम योग्यता:**

क) **संस्थाको अनुभव दर्ता तथा क्षमता:** लघु उद्यम वा व्यवसाय विकास वा व्यवसायिक सिप विकास वा गरिबी निवारणको क्षेत्रमा काम गरेको अनुभव भएको तथा आशयपत्र पेश गर्न चाहेको जिल्लामा संस्था दर्ता भई सोही जिल्लामै कार्यालय स्थापना गरी कार्य संचालन गरेको वा छिमेकी जिल्ला (आशयपत्र पेश गर्न चाहेको जिल्लासंग भौगोलिक सिमाना जोडिएको जिल्ला) मा संस्था दर्ता भई आशयपत्र पेश गर्न चाहेको जिल्लामा कार्यक्रम संचालन गर्ने अनुमति लिई कार्य संचालन गरेको हुनुपर्नेछ । उपरोक्त बाहेक अन्य जिल्लामा संस्था दर्ता भएको भएमा संस्थाहरुलाई क्रमश: पहिलो, दोश्रो र तेश्रो प्राथमिकता दिइनेछ ।

ख) **जनशक्ति:**

अ) __कार्यक्रम संयोजक:__ १ जना

१. आवश्यक न्यूनतम शैक्षिक योग्यता: स्नातक वा सो सरह हुनु पर्नेछ । स्नातकोत्तर उपाधि हासिलगरेकोलाई वाह्यता दिइनेछ ।

२. अनुभव: लघु उद्यम वा व्यवसाय विकास वा व्यवसायिक सिप विकास वा आय आर्जनको क्षेत्रमा योजना, संयोजन, निर्देशन, अनुगमन र निरीक्षण जस्ता कृयाकलापमा अनुभव प्राप्त गरेकोलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

३. लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेसी: महिला वा आदिवासी जनजाती वा दलित वा मधेशी वा पिछडिएको क्षेत्रलाई प्राथमिकता दिइनेछ । सोको सम्बन्धित निकायबाट प्रमाणित भएका कागजात पेश गर्नुपर्नेछ ।

आ) __उद्यम विकास सहजकर्ता:__ **६ जना (२ जना बिगत तीन बर्षको तथ्याक सँकलनका लागि** सहित)

१. आवश्यक न्युनतम योग्यता: सहभागितात्मक ग्रामीण लेखाजोखा (PRA), घरधुरी सर्वेक्षण (HH Survey), उद्यमशिलता विकास (SIYB) जस्ता तालिम लिई उद्यम विकास

सहजीकरणमा प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम परिषद (CTEVT) अन्तर्गत राष्ट्रिय सिप परीक्षण समिति (NSTB) बाट सिप परीक्षणमा कम्तिमा तह २ उत्तीर्ण गरेको वा प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम परिषद (CTEVT) बाट मान्यता प्राप्त उद्यम विकास सहजकर्ता सम्बन्धी १५ महिने प्राविधिक एसएलसी उत्तीर्ण गरेको हुनपर्नेछ ।

२. अनुभव: लघु उद्यम वा व्यवसाय विकास वा व्यवसायिक सिप विकास वा आय आर्जनको क्षेत्रमा अनुभव प्राप्त उद्यम विकास सहजकर्तालाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

३. लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेसी: महिला वा आदिवासी जनजाती वा दलित वा मधेशी वा पिछडिएको क्षेत्रलाई प्राथमिकता दिइनेछ । सोको सम्बन्धित निकायबाट प्रमाणित भएका कागजात पेश गर्नु पर्नेछ ।

४. स्थानिय उद्यम बिकास सहजकर्तालाई प्राथमिकता दिइनेछ । (उद्म विकास सहजकर्ता प्रस्ताव पेश गर्ने खोजिएका जिल्लाको भए पहिलो, प्रदेश भित्रको छिमेकी जिल्लाको भए दोश्रो, प्रदेशभित्रको अन्य जिल्लाको भए तेश्रो, प्रस्ताव पेश गरिने जिल्लासँग सिमाना ओडिएको अन्य प्रदेश भए चौथो र यस बाहेक अन्य जिल्लाको भए पाँचौं क्रममा प्राथमिकता दिइनेछ ।)

इ) <u>कम्प्यूटर अपरेटर:</u> १ जना

१. आवश्यक न्यूनतम योग्यता: कम्प्युटर विषय लिई प्रमाणपत्र तह वा सो सरह उत्तीर्ण गरेको वा जुनसुकै बिषयमा प्रमाण पत्र तह वा सो सरह उत्तीर्ण गरी कम्तिमा ६ महिने कम्प्यूटर तालिम लिएको ।

२. अनुभव: GESIMIS Software सम्बन्धी कार्य अनुभव भएकोलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

३. लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेसी: महिला वा आदिवासी जनजाती वा दलित वा मधेशी वा अपाङ्ग वा पिछडिएको क्षेत्रलाई प्राथमिकता दिइनेछ । यसको लागि सम्बन्धित निकायबाट प्रमाणित भएको कागजात पेश गर्नुपर्नेछ ।

ई) <u>लेखा तथा प्रशासन सहायक:</u> १ जना

१. आवश्यक न्यूनतम योग्यता: व्यवस्थापन विषयमा कम्तिमा कक्षा १२ वा सो सरह उत्तीर्ण भएको हुनुपर्नेछ ।

२. अनुभव: सम्बन्धित कार्यक्षेत्रमा अनुभवीलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

३. लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेसी: महिला वा आदिवासी जनजाती वा दलित वा मधेशी वा अपाङ्ग वा पिछडिएको क्षेत्रलाई प्राथमिकता दिइनेछ । यसको लागि सम्बन्धित निकायबाट प्रमाणित भएको कागजात पेश गर्नुपर्नेछ ।

नोट:

क) तोकिएको संख्यामा उद्यम विकास सहजकर्ता प्रस्ताव नगरेका आशयपत्रहरु मान्य हुने छैनन् ।

ख) तोकिएका जनशक्ति उल्लेख नगरेका प्रस्तावहरु मान्य हुने छैनन् ।

ग) प्रस्तावित कर्मचारीहरुको नियूक्ति, निजहरुले सेवा प्रदायक संस्थासंग काम गर्ने गरेको प्रतिबद्धता निजको शैक्षिक योग्यता र तालिमको प्रमाण पत्रको प्रतिलिपि नोटरी पब्लिकद्धारा

सचिव

प्रमाणित हुनु पर्नेछ । उल्लेखित कर्मचारीहरुको कार्य अनुभवको लागि जुन संस्थामा काम गर्ने हो सोही संस्थाले दिएको कार्यअनुभवको शिफारिसलाई मान्यता दिइने छैन ।

७. प्रस्तावको ढाँचा:

प्रस्तावको ढाँचा सम्बन्धित कार्यालयबाट प्राप्त गर्न सकिने छ ।

८. प्रस्ताव पेश गर्ने तरीका:

प्रस्ताव पेश गर्न आव्हान गरिए बमोजिम प्राविधिक प्रस्ताव र आर्थिक प्रस्तावलाई छुट्टाछुट्टै खाममा सीलबन्दी गरी खाम बाहिर नाम ठेगाना उल्लेख गरी कुन जिल्लाको लागि पेश गरिएको हो सो समेत खुलाई पेश गर्नु पर्ने छ ।

९. जनशक्ति परिचालन:

संस्थाले प्राविधिक प्रस्तावमा उल्लेख गरीएका जनशक्ति नै कार्यक्रम कार्यान्वयनको क्रममा अनिवार्यरुपमा परिचालन गर्नु पर्नेछ । काबु भन्दा बाहिरको परिस्थितिमा जनशक्ति परिवर्तन गर्नु परेमा कार्यालयको सहमतिमा समान वा सो भन्दा बढी स्तरका (तोकिएको शैक्षिक योग्यता तथा कार्य अनुभव) जनशक्ति परिचालन गर्न सकिने छ ।

एउटै जनशक्ति दुई वा दुई भन्दा बढी संस्थाले प्रस्ताब गर्न पाइने छैन यदि एउटै जनशक्ति २ वा २ भन्दा बढी संस्थाले पेश गरेको पाइएमा सम्बन्धित जनशक्तिलाई कुन सस्थामा निजले काम गर्न चाहेको हो भनी पत्र वा इमेलबाट जानकारी लिइने छ । सम्बन्धित कर्मचारीले जुन संस्थामा काम गर्ने मन्जुरी दिन्छ सो सस्थाबाहेक अन्य संस्थामा त्यस्तो दोहरिएको जनशक्तिको मूल्याङ्कन गरिने छैन ।

१०. प्रस्ताव मूल्यांकन गर्ने तरिका:

मूल्यांकन गर्दा खरिद ऐन २०६३ र नियमावली २०६४ बमोजिम प्राविधिक प्रस्तावको अंक भार ८० र आर्थिक प्रस्तावको न्यूनतम रकम प्रस्ताब गर्ने प्रस्ताबकलाई २० अंक प्रदान गरिने छ ।पहिलो र दोस्रो स्थान ल्याउने प्रस्तावहरुलाई छनौट गरिने छ । तेस्रो र चौंथौ स्थान प्राप्त गर्ने प्रस्तावलाई क्रमशः बैकल्पिक सूचीमा राखिने छ ।

११. विविध:

यसमा उल्लेख नभएका अन्य कुराहरु सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३ र नियमावली २०६४ (संशोधन सहित), गरिबी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम संचालन निर्देशिका (संशोधन सहित) र अन्य प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम हुनेछ ।

१२. अनिवार्य रुपमा पुरा गर्नु पर्ने पूर्व शर्तहरु:

क) संस्थाको विधान वा प्रबन्ध पत्र तथा नियमावलीमा उल्लेखित उद्धेश्य अनुसार काम गर्न मान्यता प्राप्त संस्थाबाट विधिवत रुपमा दर्ता भई प्राविधिक र आर्थिक प्रस्ताव पेश गर्ने अन्तिम मिति सम्ममा कम्तिमा २ वर्ष भएको हुनुपर्ने छ ।

सचिव

ख) संस्था विधिवत दर्ता भई नवीकरण भएको हुनुपर्नेछ ।
ग) कार्यक्षेत्रगत शर्तमा उल्लेख भएका जनशक्ति उपलब्ध हुनु पर्नेछ ।
घ) मूल्य अभिवृद्धि करमा दर्ता भएको हुनु पर्नेछ ।
ङ) आ.व. २०७५/७६ को कर चुक्ता भएको हुनु पर्नेछ ।
च) लेखापरीक्षण प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्नेछ । र
छ) संस्था कालो सूचीमा नपरेको स्वघोषणा पत्र पेश गर्नु पर्नेछ ।
ज) तोकिएको ढाँचामा प्राबिधिक प्रस्ताब
झ) तोकिएको ढाँचामा आर्थिक प्रस्ताब
ञ) आशयपत्र मूल्याङ्कनबाट छनौट भई सार्वजनिक सूचनामा उल्लेख भएका संस्थाहरु बाहेक अन्य संस्थाहरुको प्राबिधिक र आर्थिक प्रस्ताब मान्य हुने छैन ।

नोट: संस्था तथा जनशक्तिको कार्य अनुभव शैक्षिक योग्यताको प्रमाण पत्र अनिवार्यरुपमा पेश गर्नु पर्ने छ । जुन संस्थाले काम लगाउने हो सोही संस्थाले प्रमाणित गरेको कार्य अनुभव मान्य हुने छैन ।

१२.व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्थाहरु छनौट तथा मूल्यांकनका आधार देहाय अनुसार हुनेछ ।

क) प्रस्तावित जनशक्ति:- माग गरिए बमोजिमको संख्या, शैक्षिक योग्यता, कार्यअनुभव ।

ख) प्राविधिक प्रस्ताव

ग) कार्ययोजना

घ) आर्थिक प्रस्ताव :– प्राविधिक प्रस्तावमा उतिर्ण नभएका प्रस्तावकको आर्थिक प्रस्ताव मूल्याङ्न गरिने छैन ।

आर्थिक प्रस्ताव मुल्यांकनका आधारहरु :

आवेदकले पेश गरेको प्रस्तावको आर्थिक पक्षबाट देहाय बमोजिम मुल्याङ्न गरिने छ

क. प्रति उद्यमी श्रृजना गर्दाको खर्च

ख. शिर्षभार

ग. शिर्षभार सदुपयोगिता योजना

नोट : व्यवसाय विकास सेवा प्रदायक संस्थाहरु छनौट तथा मूल्यांकनका लागि अंकभार देहाय अनुसार हुनेछ :

सचिव

कुल १०० पूर्णाङ्कलाई २० अंक भार कायम गरी मूल्यांकन गरिनेछ । नियमानुसार प्राविधिक प्रस्ताव मूल्यांकन गरिसकेपछि मात्र आर्थिक प्रस्ताव खोलिनेछ । प्राविधिक प्रस्ताव र आर्थिक प्रस्तावको मूल्यांकनबाट सबैभन्दा बढी अंक प्राप्त गर्ने संस्थालाई छनौट गरिने छ ।

१.आर्थिक प्रस्तावको अंक दिने आधार:

$$\frac{\text{न्यूनतम बजेट}}{\text{प्रस्तावित कुल बजेट}} \times २०$$

२. कुल शिर्षभार खर्च १५% भन्दा बढी हुने छैन ।
३. कर्मचारीको तलब, भत्ता,दै.भ्र.भ.तथा सहभागीको खाजा खर्चमा शिर्षभार हटाएर मात्र अन्य खर्चमा शिर्षभार राख्नु पर्ने छ ।
४. शिर्षभार सदुपयोगिता योजना पेश गर्नुपर्ने छ ।

५. देहायको अवस्थामाआर्थिक प्रस्तावको मूल्यांकन हुने छैन र आर्थिक प्रस्ताव मूल्यांकन नहुने संस्थाको प्राविधिक प्रस्ताव पनि स्वत: रद्ध मानिने छ ।

क.सहभागीलाई खाजा खर्च बापत दैनिक रु १००।- भन्दा कम खाजा खर्च र सहभागिहरुले तालिमको लागि आफ्नो निवास छाडी अन्यत्र रात बिताउनु पर्ने अवस्थामा दैनिक निर्वाह भत्ता रु ३५०।- भन्दा कम प्रस्ताव गरेमा ।
ख.उद्यम विकास सहजकर्ता (EDF) को पारिश्रमिक मासिक न्युनतम रु १८,०००।-भन्दा कम र अधिकतम रु २३,५००। भन्दा बढी पेश भएमा ।
ग.जिल्ला संयोजकको मासिक पारिश्रमिक रु.२५,०००।-भन्दा कम रु.३०,०००।- भन्दा बढी पेश भएमा ।

घ) दुई वा दुई भन्दा बढि आर्थिक प्रस्तावहरुका सबै विवरणहरु हु-बहु मिल्न आएमा ।

ङ.कर्मचारीको दैनिक भ्रमण भत्ताको हकमा देहायको रकम भन्दा बढि कार्यक्रम संयोजकको लागि दैनिक अधिकतम रु १६००।- अन्य कर्मचारीको हकमा दैनिक अधिकतम रु. १२००।- भन्दा बढि भएमा